

УДК 338.436:338.43.02

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ В УКРАЇНІ ЗА СВІТОВОЮ МОДЕЛЛЮ

Фанаскова А.В., студентка, Кравченко Ю.М., к.е.н., ст.викл. ЗВО

(Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка)

На сучасному етапі розвитку кооперації одним з основних аспектів ідеології кооперативного руху має стати створення економічних, правових та інших прогресивних умов для діяльності різного роду кооперативів. Для сталого розвитку кооперації повинні бути прийняті до реалізації з урахуванням наявного досвіду спеціальні програми розвитку кооперативів, спрямованих на підвищення зайнятості і доходів населення, особливо сільського, стимулювання розвитку несільськогосподарських ного бізнесу в сільській місцевості. Вирішення проблем сільської кооперації та забезпечення зростання рівня життя населення також потребують міжвідомчої ефективної координації та взаємодії органів виконавчої та законодавчої влади [1].

Однак потрібно врахувати особливості сільського життя і те, що сільське господарство не може розвиватися без державної підтримки; без цього не можливо здійснити розвиток сільської кооперації, забезпечити зростання рівня життя сільських жителів та сільськогосподарських виробників.

Ринкова економіка, яка ґрунтується на різних формах власності, вимагає обґрунтованого підходу до господарсько-економічних відносин між учасниками інтегрованих структур. Необхідно формування таких інтегрованих структур, які протистояли б руйнуванню господарсько-економічних зв'язків і дезінтеграційним процесам в АПК [2, с.30; 3, с.100]. Однак в нових соціально-економічних умовах, питання кооперації набувають нового змісту і мають особливого значення для подальшого розвитку агропромислового виробництва. Особливості коопераційно-інтеграційних відносин в ринкових умовах полягають в тому, що вони ґрунтуються на теорії прав власності та об'єднують власність на активи. Новий Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» (№0856) набув чинності 15 серпня 2020 року. Закон було введено в дію через три місяці, за цей час уряд мав затвердити статут сільськогосподарського кооперативу та забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону.

Документ надає право членам (засновникам) сільськогосподарського кооперативу самостійно обирати види діяльності: виробничий, обслуговуючий, переробний чи багатофункціональний, а також форму діяльності – з метою чи без мети одержання прибутку. Сільськогосподарський кооператив, що здійснює діяльність без мети одержання прибутку, є неприбутковою організацією у разі, якщо його діяльність відповідає сукупності таких ознак: 1) кооператив не здійснює виробництва сільськогосподарської продукції і надає послуги виключно своїм членам; 2) кооператив не набуває права власності на

сільськогосподарську продукцію, вироблену, вирощену, відгодовану, виловлену або зібрану (заготовлену) його членами – виробниками сільськогосподарської продукції. При цьому власниками сільськогосподарської продукції, що заготовлюється, переробляється, постачається, збувається (продається) таким кооперативом, є його члени; 3) кооператив відповідає вимогам, встановленим підпунктом 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу України для неприбуткових організацій. Уберегти майно від рейдерів допоможуть сервіси SMS-маяк і SMS-маяк Земля, за допомогою яких можна оперативно дізнатися про зміни в реєстрі нерухомості.

Передбачається поступовий перехід існуючих сільськогосподарських кооперативів до нової єдиної форми, а саме передбачено, що сільськогосподарські виробничі кооперативи, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи та кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, утворені до набрання чинності цим Законом, які зареєстровані на день набрання чинності цим Законом, зберігають всі права та обов'язки, які вони мали на момент набрання чинності цим Законом, до моменту їхньої перереєстрації, але не більш як три роки. Протягом цих трьох років ці сільськогосподарські кооперативи мають бути перереєстровані. Сільськогосподарський кооператив утворюється за рішенням установчих зборів його засновників та може бути утворений шляхом реорганізації (злиття, поділу, виділу) іншого сільськогосподарського кооперативу. Засновниками сільськогосподарського кооперативу можуть бути юридичні та/або фізичні особи. Сільськогосподарський кооператив утворюється не менш як трьома засновниками [4, с.204].

Загальна концепція кооперації, на якій побудовано закон України «Про сільськогосподарську кооперацію», запозичена з досвіду роботи кооперативів у розвинених державах. У розробці українського законопроекту взяли участь юристи кооперативних об'єднань Канади, європейські експерти з питань діяльності кооперативів, фахівці міжнародних кооперативних банків тощо. Під час підготовки законопроекту група розробників, зокрема, базувалася на звітах, підготованих на замовлення Єврокомісії, про розвиток кооперації в Європі. Варто зауважити, що в багатьох країнах кооператив (прибутковий) сплачує своїм членам два види виплат: звичайні дивіденди пропорційно майновому внеску кожного члена в кооператив, які оподатковуються податком на прибуток, і так звані «патронажні» дивіденди. В Україні такого поняття взагалі не було, лише цим законом воно запроваджується. Такі дивіденди сплачують пропорційно обігу члена з кооперативом – тобто, вартості проданої кооперативу (чи купленої у нього) продукції. Це можна пояснити на прикладі молочного кооперативу – його члени виробляють молоко, здають його в кооператив за фіксованою ціною, яку самі встановили [5, с.100; 6]. Кооператив виробляє з нього різні види молочної продукції під власним брендом, продає її і так отримує прибуток, який розподіляє пропорційно обсягам молока, купленим у його членів. Фактично це доплата до ціни: адже коливання ціни на ринку і, відповідно, майбутній дохід та прибуток передбачити важко, тому спочатку продамо, отримаємо гроші, які мають бути сплачені за молоко у будь-якому разі, а потім віддамо решту на

додачу до раніше сплаченої ціни. Так само це трактується і в законодавстві – як доплата до ціни. Тому в США й деяких країнах ЄС такий вид виплат не оподатковується як прибуток кооперативу – уже член кооперативу сплачує з нього податок відповідно до свого особистого доходу чи прибутку та обраної системи оподаткування. Чому це важливо? Ймовірна ситуація, коли член кооперативу продав йому молоко, але отримав збиток. Якби кооператив сплачував лише дивіденди у звичайній формі, то мав би обкласти цю виплату податком і потім виплатити члену. Виходить, що член отримав збиток, з його доходу сплачено податок з прибутку, хоча прибутку в нього нема. Натомість патронажний дивіденд у кооперативі не оподатковується, надходить до члена, перекриває його збиток, а податок беруть лише з прибутку, тобто з перевищення патронажного дивіденду над збитком члена кооперативу. Вочевидь, з боку держави це справедливіше й чесніше. Зауважу, що така модель дієва саме для сільськогосподарської кооперації. Тому ухвалений закон регулює діяльність саме сільськогосподарських кооперативів і ніяких інших. Також, слід ввести у податкове законодавство ще одну умову, яка існує в багатьох країнах Європи – там система оподаткування патронажних дивідендів діє в тому разі, якщо членами кооперативу є не менш як десять осіб, що не пов'язані між собою і займаються саме виробництвом сільськогосподарської продукції, а не чимось іншим (наприклад, торгівлею бензином). Інакше замість ефективно працюючих кооперативів отримаємо фіктивних спекулянтів.

Список літератури:

1. Урядовий Кур'єр. Газета Кабінету Міністрів України. <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/kooperativi-v-ukrayini-rozvivatimutsya-za-svitovoy/>
2. Антощенко В.В. Формування ринку молока на основі коопераційно-інтеграційних відносин / Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016. С. 29-36.
3. Антощенко В.В. Молокопереробна промисловість України як системоформуюча складова національної економіки. Економіка та суспільство Мукачівський державний університет. 2018. Вип. 16. С.98-104.
4. Антощенко В.В., Копитко О.В. Державне регулювання і підтримка молочної галузі в умовах євроінтеграції Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, Сер. Економічні науки. 2018. Вип. 4. С.201-210.
5. Антощенко В. В. Світовий досвід організації економічних відносин виробничих та молокопереробних підприємств / Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Економічні науки. – Х.: ХНАУ, 2014. № 6. С. 97 – 102.
6. Антощенко В.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективної національної економіки Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С. 84-95.